

Mary Kingsley

FAKTA

1862 den 13. oktober: Mary fødes i London.
1892 den 5. januar: Marys far dør.
1892 senere på året: Marys mor dør.
1892: Mary tager en kort tur til De Kanariske Øer.
1893: Den første rejse til Vestafrika.
1895: Den anden rejse til Vestafrika.
1895 den 13. november: Mary ankommer til Liverpool.
1897: Marys bog "Travels in West Africa" udkommer.
1899: Marys bog "West African Studies" udkommer.
1900 den 3. juni: Mary dør i Sydafrika.

Rejser:

Mary rejser i Vestafrika fra 1893-1900, kun afbrudt af kortere ture hjem til England. Særlig vigtig bliver ekspeditionen i 1895, hvor hun rejser dybt ind i junglen.

Marys meninger om forholdet mellem "de hvide og de vilde":

Afrikanerne har ikke behov for at blive civiliserede, og de har heller ikke behov for at blive omvendt til kristendom.

Særlige kendetegn ved rejseform:

Hun rejser som enlig kvinde sammen med afrikanere og benytter sig af handel for at komme i kontakt med de indfødte.

Bøger:

Travels in West Africa, 1897. West African Studies, 1899.

Mary i tidstypisk kvindetøj, som hun også rejste ind i junglen i.

Vis aldrig at du er bange - og tab aldrig hovedet!

Det var den engelske opdagelsesrejsende Mary Kingsleys motto, når hun befandt sig dybt inde i Afrikas jungle blandt kannibaler i slutningen af 1800-tallet.

Historien om Mary Kingsley er fortællingen om en ung kvinde i Victoria-tidens England, som ville rejse til Vestafrika for at studere de indfødtes kultur og den vilde natur i junglen. Hun kom fra et hjem, som var præget af en far, der var læge og rejste verden rundt og en meget syg mor. Mary måtte derfor passe hjemmet og de huslige pligter og kom derfor ikke i skolen. Det lå ikke i kortene, at netop hun skulle blive en af de eneste kvindelige opdagelsesrejsende.

Blandt vilde kannibaler

Mary chokerede alle i England, da hun fortalte, at hun ville til Vestafrika for at rejse dybt ind i den afrikanske jungle. Alle i hendes omgangskreds advarede hende flere gange mod at gøre det: *"Afrika er usundt, der er en mængde sygdomme, som man dør af"*. Hun fik også at vide, at der kun blev solgt enkeltbilletter til Afrika, fordi der aldrig var nogle, der fik brug for returbilletten. Den generelle holdning i England var, at Afrika ikke var et sted for en ung dame. Men hun var ikke til at rokke, hun ville af sted til Afrika.

Ung pige i Victoria-tiden

Det lå overhovedet ikke i Marys opdragelse, at hun skulle blive opdagelsesrejsende. Hun blev født i 1862 i London. Det var i den periode, som kaldes Victoria-tiden. Perioden er opkaldt efter Victoria, som var dronning over England fra 1837-1901. Hun var kendt for at være en meget moralsk dame; på den tid skulle kvinder opdrages til at være dydige husmødre og ikke rejse, ikke uddanne sig eller læse tykke videnskabelige bøger, som var Marys store interesse.

Marys far var ellers en af tidens store rejsende. Så langt Mary kunne huske tilbage, var faderen altid ude på vilde eventyr over alt i verden. Med mellemrum kom han hjem til Mary, hendes bror og mor, solbrændt og fuld af spændende historier fra Australien, Afrika og Amerika. Han var læge og forsørgede familien ved at rejse ud og beskrive verden. Hjemme læste Mary alle hans spændende breve og notater. Senere blev hun hans assistent og renskrev bl.a. hans noter.

Marys liv var ellers ikke særlig spændende. Hun var, som den eneste datter i familie, den der lavede maden og stod for husholdningen. Marys mor var nemlig altid syg og kunne derfor ikke udføre husarbejdet. Broderen hjalp ikke til, for på den tid var det utænkeligt, at drenge udførte husarbejde.

Sådan gik årene med at passe moderen, hjemmet og arbejde for faderen.

Da Mary var 29 år skete der imidlertid noget, der forandrede Marys liv: først døde faderen, kort tid efter moderen, og broderen valgte at rejse alene til Østen. Hun stod nu alene og viste ikke, hvad hun skulle gøre ved sit liv. Hun beskriver selv situationen sådan efter forældrenes død: *"Og nu, hvor slaget var tabt, da der ikke var mere man ventede jeg skulle gøre derhjemme, fandt jeg i mit liv med bøgerne noget at udrette, min fader havde taget sig af - det hvortil jeg havde lært tysk, så jeg kunne hjælpe ham med det. Det var studiet af gamle religioner og love, og for dets skyld måtte jeg til Vestafrika."*

Hun ville ud og udforske Vestafrika.

Af sted til Afrika - den hvide mands grav

I august 1893 sejlede hun ud fra havnen i Liverpool. Det lille og overbelastede fragtskib hed Lagos, undervejs lagde det ind til en række vestafrikanske havnebyer. Mary nød til det. Hun fandt byerne smukke og maleriske. Kaptajnen på skibet lærte hende de vigtigste navigationsregler, og hun fik også lov til at styre skibet. Hun endte til sidst i Angolas hovedstad Luanda. Her fortsatte hun sine antropologiske undersøgelser af afrikanernes liv og skikke. Senere rejste hun længere nordpå til det, der dengang hed Belgisk Kongo - i dag Congo. Hun nedskrev alle sine oplevelser undervejs i form af artikler og breve, da hun kom hjem, holdt hun foredrag om turen.

Af sted igen - til Afrika iført nederdel og mands bukser

Vestafrika var gået Mary i blodet. Hun ville af sted igen. Knap var hun kommet hjem til England, før planerne om endnu en tur tog form i hendes hoved. Det skulle ikke bare være en fornøjelsestur, men en rejse, hvorpå hun kunne udrette noget betydningsfuld. Derfor henvendte hun sig til British Museum i London. De var interesserede i hendes forslag om at sende fiskearter fra Vestafrikanske floder hjem til studiebrug på museet.

I 1895 rejste Mary tilbage til Afrika, denne gang til Gabon-distriktet. Hun vidste, at der var et stort landområde mellem de store floder Ogowe og Rembwe, der aldrig havde været udforsket af en hvid mand. Det var her Fang-stammen levede og den stamme, mente man, var kannibaler. Det var også et område fyldt med store gorillaer og masser af store slanger, som kunne gøre rejsen til en farefuld færd.

Mary havde grundigt gennemtænkt sin påklædning. Hun rettede sig kun lidt efter klimaet i Afrika, men valgte tøj, der nøje efterlevede normerne for den anstændige påklædning for victorianske kvinder. Således rejste hun i hvid bluse og lang sort nederdel. I nederdelens lommer havde hun det nødvendige rejseudstyr som lommeørklæder, tobak, kniv, ur, notesbog og kompas. Det fortælles, at hun under nederdelen bar sin brors aflagte bukser, de skulle beskytte hende mod de store afrikanske igler, som sumpe og floder var fulde af. Hendes holdning var: *"Man skal ikke gå rundt i Afrika med noget, som man ville skamme sig over derhjemme"*. På fødderne havde hun gode og praktiske støvler.

Når rejsen gik til Afrika blev den rejsende, bl.a. i datidens rejsehåndbøger, altid rådet til at bære våben. Det bar Mary imidlertid ikke. For hende var det bedre at udvise selvtillid og autoritet end at demonstrere sin magt med våben. Sikkerhed var ikke for hende at kunne demonstrere sin overlegne magt ved at skyde om sig ved en passende lejlighed, men den byggede på forståelsen af de indførtes kultur og levevis.

Et primitiv kort fra omkring den tid, Mary rejste (Royal geographical Society)

Ud i junglen

Hun fulgte Ogowé floden ind i junglen og brugte fem måneder på at studere faunaen - dyrelivet - langs med floden, siden drog hun videre til Fransk Kongo.

Hun planlagde at krydse det ukendte område mellem floderne Ogowé og Rembeu. Da hun fortalte om sine planer, troede folk, at hun var gal. Et franske kort over området viste kun én kendt lokalitet, søen Ayzingo - resten var bare en stor hvid plet. Der blev fortalt bloddryppende historier om, hvad der foregik derinde - historier, der nok skulle holde de fleste hvide væk - bare ikke Mary Kingsley. Det var Fang-stammens område i Kongos Gabon-distrikt. En missionær ville sikkert blive spist. Men Mary mente, at en kvindelig handelsmand ville kunne vende tilbage fra kannibalerne, fordi hun havde varer med som de havde brug for.

Den 22. juli 1895 forlod hun landsbyen Kangwe ved floden i en kano sammen med fire indfødte og en ubrugelig tolk, der hed N'gouta. De andre fire mænd havde navne, som var umulige at udtale for Mary. Derfor gav hun dem navne efter deres særpræg. Grey Shirt hed sådan, fordi han bar en grå skjorte. Singlet hed sådan, fordi han bar en undertrøje, Silent fordi han var så stille og Pagan hed sådan, fordi han var den eneste, der ikke var kristen.

På deres vej op ad floden mødte de flere forbigående i kanoer, der spurgte, hvor de skulle hen. De blev yderst forbavsede, da Mary svarede Rembeu, for så vidste de, at så måtte Mary og hendes selskab passere kannibalernes land.

På turen fik hun også handlet lidt med de indfødte, det foregik ved, at de byttede varer. Elfenben og gummi hørte til det, afrikanerne tilbød, i bytte ønskede de tøj og redskaber. Pludselig havde de forladt det kendte på kortet. En biflod dukkede op, den blev kaldt for Karkola og der var aldrig nogle hvide europæer, der havde sejlet på den. Senere ville Mary ikke indrømme, at hun faktisk havde opdaget den - hun sagde, at de mennesker, der levede der, jo kendte den i forvejen.

Middag med kannibaler

Det lille selskab nåede frem til Fang-stammens landsby. De blev modtaget af en sværm af de indfødte, som kom løbende i mod dem med geværer og skovle - klar til kamp. Det kunne meget vel have været enden på den ekspedition. Men til alt held var Pagans forretningsforbindelse blandt landsbyens indbyggere, og de faldt hinanden om halsen, ellers var Mary og hendes mænd måske endt som festmåltid.

Mary skulle bruge tre af landsbyens mænd som vejvisere til Rembwe. Der blev forhandlet længe, men det lykkedes at få de tre mænd med.

Efter aftensmad og en nat i landsbyen drog de videre gennem junglen, som vrimlede med slanger, biller, flagermus og en masse andet dyreliv. En dag faldt hun i en elefantgrav, som var gravet ned tværs over en dyresti og dækket af bambus. Mary var heldig for bunden var dækket af spidse pigge, men takket være sine tykke skørter, blev hun kun forslået.

De kom til den næste landsby Efoua, og også her var Mary det første europæer, der havde besøgt landsbyen. Igen var det byttehandlen, der skabte den gode kontakt med landsbyens beboere. Gummi var også her, som i de andre landsbyer, de havde besøgt, en vigtig handelsvare. Den blev hentet ude i skoven fra de vilde gummiplanter og var en særlig indtægtskilde for de unge mænd. Indtægterne fra handlen med gummi gav dem nemlig mulighed for at købe deres første kone.

Mary overnattede i et af landsbyens huse, hvor der lugtede mærkeligt. Efter en hurtig gennemgang af huset fandt Mary en lille pose med stumper og småstykker af mennesker - øjne, ører, tæer o. lign. Hun skriver:

"Jeg lærte senere, at selv om Fan nok spiser deres venlige nabofolk, opbevarer de gerne lidt af dem til erindring. Dette rørende træk i deres karakter fik jeg fortalt af Wiki, men uagtet det taler til deres fordel må det under alle omstændigheder siges at være en ubehagelig skik at hænge resterne i ens soveværelse, særlig hvis det er værtens familie, som for nylig har lidt det smertelige tab."

Kvindelist og omsorg

Mary og hendes mænd fortsatte til landsbyen Egaja, som blandt områdets indfødte var kendt for at være en røverby. Marys mænd var ikke meget for at tage med, men Mary ville derhen og gik selv forrest ind i byen i håb om, at de ikke ville angribe hende, når hun var en hvid kvinde. Hun gik nemlig ud fra, at de ikke havde set sådan en før i deres landsby og derfor ville være forbeholdende. Ganske rigtig der skete intet. Høvdinge kom lidt efter selv frem for at møde hende. Mary fik den rystede og protesterende tolk til at fortælle landsbyens overhoved, at hun havde hørt, at denne landsby var den værste røverby i området. Høvdinge protesterede og sagde, at hun tog fejl. Mary svarede, at hun ville vente med at fælde sin dom, til hun havde set byen ordentlig. På de måde fik høvdingen respekt for Mary og Mary fik respekt for høvdingen, fordi han lod hende komme ind i byen.

Høvdingens mor havde en grimt sår på armen. Mary tilbød at behandle det. Rygtet om hendes evner løb som en steppebrand over byen, og hurtigt kom der andre, der ville have Mary til at behandle deres sår. Det forløb godt lige indtil der pludselig opstod et slagsmål uden for. En af landsbyens beboere havde genkendt en af Marys mænd, fordi han havde snydt ham i en handel. Kreditoren foreslog derfor, at de til gengæld for den manglende betaling, åd den skyldige. Han var sikkert bliver spist, hvis ikke Mary havde handlet ham fri og tilbudt at betale hans gæld.

Efter en streng tur gennem en iglefylt sump, hvor de gik i ildelugtende vand til halsen, nåede de efter 7 dage frem til rejsens mål Aganji ved Rembwe. De havde kun tilbagelagt ca. 100 km. men krydset over en hvid plet på verdenskortet. En plet som ingen tidligere havde turde krydset på grund af rygterne om kannibaler.

Hjemme igen i England

Da Mary kom hjem, blev hun hjemme for at passe broderen, som nu var vendt tilbage til England. Hendes bøger "Travels in West Africa" og "West African Studies" vakte stor opsigt, ikke mindst fordi hun tog afrikanernes parti. Det var usædvanligt i en tid, hvor den vestlige verdens nationer gjorde, hvad de kunne for at erobre landområder og kristne dem. Hun rejste England tyndt med sine foredrag, som blev besøgt af mange mennesker.

En alt for tidlig død

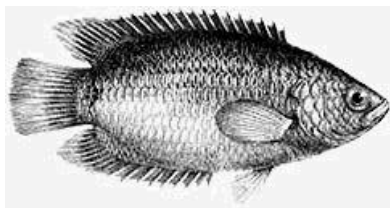
Mary Kingsley døde den 3. juni 1900 i en alder af 37 år. Hun havde gjort frivillig tjeneste under den sydafrikanske krig ved at pleje krigsfanger i Simonstown, som ligger ved Kap Det Gode Håb. Her pådrog hun sig tyfusfeber og døde af den. Hun blev sænket i havet ud for Simonstown - præcis som hun havde ønsket det.

Handel med de indfødte

Det store problem for Mary var, hvordan hun skulle komme i kontakt med de indfødte i Afrika. Hun fandt på, at hun kunne handle med dem; Hun medbragte et varelager af fiskekroge, knive, kulørt tøj o. lign, som hun nøje kendte handelsværdien på. På den måde kunne hun bytte varerne med afrikanerne og samtidig komme tæt på dem og finde ud af, hvordan de levede. Mary var ikke nogen rig rejsende, så hun havde også brug for at tjene lidt penge på rejsen.

Opdagelsen af nye fiske - og krybdyrearter

Efter den første tur til Vestafrika begyndte Mary at lægge planer. Hun ville præstere et grundigt stykke arbejde. Derfor henvendte hun sig til British Museum og lavede en aftale om, at hun skulle samle fiske- og krybdyrearter ind. Hun fik udpeget et område i Vestafrika, hvor museets forskere ville være interesserede i, at hun indsamlede fisk.

Resultatet af ekspeditionen blev 65 fiske- og 18 indsamlede krybdyrearter, som alle var meget velbevarede ved hjemkomsten.

Mary og de indfødte.

Mary chokerede sine omgivelser med udtalelser om, at hun ikke brød sig om missionærer, som ville sætte de indfødtes børn i skole, hvor de skulle lære de samme ting, som engelske børn. Hun brød sig heller ikke om, at indfødte skulle tro på den kristne Gud frem for deres egne guder. Hun mente, at de indfødte blev dummere af at lære vestlige kundskaber, der var unyttig for dem.

Det var en meget opsigtvækkende mening at have i en tid, hvor de hvide forsøgte at vinde hele verden for deres egen tro og skikke. Faktisk beklagede hun meget den europæiske indflydelse på Afrika. Sammenlignet med missionærerne forekom handelsfolkene at være meget mere hæderlige, mente Mary.

Mary havde også en forståelse for, at blandt mange af de indfødte stammer, var det kvinderne, der havde magten. Hun vidste, at hun skulle henvende sig til dem, hvis hun skulle have gennemført noget.